

รูปแบบการจัดการความรู้สู่องค์กรอัจฉริยะสำหรับวิสาหกิจชุมชน เกษตรรุ่นใหม่

The knowledge management model toward intelligent enterprise for young smart farming community enterprise

พัชราวดี ศรีบุญเรือง^{1*}, สุตitech ศรีพิพัฒน์กุล² และ ภัทราพร ช้วยเมือง³
Patcharavadee Sriboonruang^{1*}, Sutitthep Siripipattanakul²
and Pattaraporn Chuymueng³

บทคัดย่อ: การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ และองค์การอัจฉริยะ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนเกษตร รุ่นใหม่กับความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์การอัจฉริยะ และ 4) สร้างและรับรองรูปแบบการจัดการความรู้สู่องค์กรอัจฉริยะสำหรับวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ กลุ่มตัวอย่าง คือ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ เขต 2 จำนวน 120 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และไคสแควร์

ผลการวิจัยพบว่า ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ส่วนมากเป็นเพศหญิง อายุตั้งแต่ 51 ปีขึ้นไป รายได้จากวิสาหกิจชุมชนต่ำกว่า 150,001 บาท/ปี รายจ่ายจากวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ยต่ำกว่า 100,001 บาท/ปี ภาพรวมระดับความคิดเห็นของขั้นตอนและองค์ประกอบของการจัดการความรู้ อยู่ในระดับมาก ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์การอัจฉริยะของวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เพศ และระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการจัดการความรู้ และรายได้ มีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์การอัจฉริยะของวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 รูปแบบการจัดการความรู้สู่องค์กรอัจฉริยะสำหรับวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน และ 4 องค์ประกอบและปัจจัยที่นำไปสู่องค์กรอัจฉริยะ ได้แก่ 1) จุดเน้น 4 ประการ 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรอัจฉริยะ 3) สิ่งสำคัญที่ทำให้วิสาหกิจชุมชนเป็นองค์กรอัจฉริยะ และ 4) ความสำเร็จขององค์กรที่ทุกคนต้องปฏิบัติตามอย่างอัจฉริยะ ผลการรับรองรูปแบบการจัดการความรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการความรู้, องค์การอัจฉริยะ, วิสาหกิจชุมชน, เกษตรรุ่นใหม่

Received November 5, 2019

Accepted July 7, 2019

¹ ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จตุจักร กรุงเทพฯ 10900

Department of Agricultural Extension and Communication, Faculty of Agriculture, Kasetsart University, Chatujak, Bangkok 10900, Thailand

² ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จตุจักร กรุงเทพฯ 10900

Department of Educational and Technology, Faculty of Education, Kasetsart University, Chatujak, Bangkok 10900, Thailand

³ กรมส่งเสริมการเกษตร กรุงเทพฯ 10900

Department of Agricultural Extension, Chatujak, Bangkok 10900

* Corresponding author: fagrpds@ku.ac.th

ABSTRACT: The objectives of the study were: 1) to study the operation of young smart farming community enterprise; 2) to identify opinion of knowledge management and intelligent community enterprise; 3) to study the relationship between the operation of young smart farming community enterprise and knowledge management, intelligent community enterprise; and 4) to create knowledge management model toward intelligent enterprise for young smart farming community enterprise. Sample sizes were 120 chairpersons of community enterprises in region II. Data were collected using questionnaires. The statistical analyses were frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation and chi-square to test hypotheses.

The research found that most of the young smart community enterprises chairpersons were female with age more than 51 years old. Average income was lower than 150,001 Baht/year. Average expense was lower than 100,001 Baht/year. The overall opinion of knowledge management processes and element was in the high level. The opinion of young smart community enterprises was in the highest level. The overall level of knowledge management of community enterprise found that gender and educational level were related to knowledge management. Income was related to opinion about intelligent community enterprise at 0.05 level of significance. The knowledge management model toward intelligent enterprise for young smart farming community enterprise consisted of 5 processes and 4 elements. Intelligent community enterprise consisted of 4 factors including 1) 4 areas of emphases for intelligent enterprises, 2) success factors for intelligent behavior, 3) importance for the enterprises to be intelligent, and 4) success of enterprises required everyone to act intelligently. The overall evaluation results of the knowledge management model were in the highest level.

Keywords: knowledge management, intelligent, community enterprise, young smart farming

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทยพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ตรงต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม ยึด “หลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการเจริญเติบโต จากการเพิ่มผลิตภาพการผลิตบนฐานของการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรม” รวมถึงการใช้นวัตกรรมสำหรับการพัฒนาสินค้าและบริการทั้งในระดับพื้นบ้านจนถึงระดับสูงซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในวงกว้าง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ประเทศไทยนับได้ว่าเป็นประเทศเกษตรกรรม ซึ่งในปี พ.ศ.2561 ประชากรไทยทำงานในภาคเกษตรกรรม คิดเป็นจำนวน 11.27 ล้านคน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2561) จากแผนพัฒนาต่างๆ ที่ผ่านมา ส่งผลให้ประชากรมีโอกาสได้รับการศึกษามากยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกันทัศนคติเกี่ยวกับการทำงานก็หันเหจากภาคเกษตรกรรมเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมการผลิตและบริการเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มองว่าการทำงานภาคเกษตร เป็นงานที่เหนื่อยยากต้องพึ่งพาธรรมชาติ รายได้น้อยไม่แน่นอน และไม่มีสวัสดิการที่มั่นคงจึงทำให้แรงงานในปัจจุบันไม่สนใจงานภาคเกษตร การเปลี่ยนแปลงของผู้ที่ทำงานในภาคการเกษตรของคนรุ่นใหม่ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา เมื่อจำแนกตามอายุจะพบว่า ประชากรกลุ่มอายุ 15-24 ปี (วัยรุ่น) มีแนวโน้มที่จะทำงานภาคการเกษตรลดน้อยลงเกือบ 3 เท่าตัวในช่วง 20 ปี คือ จากร้อยละ 35.3 ในปี 2530 เหลือเพียงร้อยละ 12.1 ในปี 2554 ส่วนในกลุ่มอายุ 25-39 ปี พบว่า มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในช่วงปี 2530-2540 และปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่องจนในปี 2554 เหลือผู้ทำงานในภาคการเกษตร ร้อยละ 28.7 หากสถานการณ์ยังเป็นอย่างนี้ต่อไปคาดว่าใน

อนาคตประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศเกษตรกรรม อาจจะต้องหันไปพึ่งพาแรงงานข้ามชาติมากขึ้นเพื่อทดแทนแรงงานไทยในภาคเกษตรที่ขาดหายไป (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2560)

การจัดการความรู้ (Knowledge Management) เป็นกระบวนการรวบรวม องค์ความรู้ต่างๆ ทั้งในและนอกองค์กรที่กระจายมาพัฒนาให้เป็นระบบ รวมถึงการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) มาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการความรู้ เพื่อให้ทุกคนในองค์กรสามารถแสวงหาความรู้ เรียนรู้ร่วมกัน เข้าถึงความรู้ และส่งเสริมบรรยากาศ ในองค์กรให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ก่อให้เกิดการสร้างความรู้ การจัดเก็บความรู้ และการแบ่งปันความรู้ (Knowledge Sharing) ในรูปแบบต่างๆ อันจะนำไปสู่การพัฒนาคน พัฒนางาน พัฒนางค์กร และเกิดเป็นนวัตกรรม องค์กร (พัชราวดี, 2553) สอดคล้องกับการสร้าง องค์กรอัจฉริยะ ซึ่งเป็นแนวทางการบริหารที่มุ่งเน้น การเรียนรู้ให้มีการพัฒนาศักยภาพของคนทำงาน อย่างสม่ำเสมอ โดยอาศัยกลยุทธ์ของผู้บริหาร ระดับสูงมาผลักดันให้เกิดความสำเร็จ ปัจจัยของ ความสำเร็จคือพัฒนาทักษะให้เป็นมืออาชีพ สร้าง บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ แต่ปัญหาและอุปสรรค ของการไปสู่องค์กรอัจฉริยะคือ โครงสร้าง ขนาด องค์กร และระบบการบริหารที่ไม่สัมพันธ์กับ วัตถุประสงค์ ไม่สร้างความผูกพันและพัฒนาคน ไม่มีวัฒนธรรมการแบ่งปัน การสื่อสารที่ไม่ไว้วางใจ ขาดความร่วมมือร่วมใจ ขาดบรรยากาศแห่งการ เรียนรู้ (บุญอนันต์, 2552)

วิสาหกิจชุมชนจึงมีส่วนช่วยในการ ประกอบกิจการชุมชนทั้งสินค้าและบริการเพื่อ จัดหาทุนของชุมชนทำการแปรรูปผลผลิตตาม ธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน ที่ไม่ได้มุ่งหวังกำไร เพื่อ เป็นการสร้างรายได้ สร้างชุมชนให้เกิดความเข้ม แข็ง ให้สังคมเกิดการเรียนรู้ สามารถพึ่งพาตนเองได้ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเรียนรู้ของ ชุมชน (เกษมาพร, 2554) ในส่วนของวิสาหกิจชุมชน

เกษตรรุ่นใหม่ ได้เริ่มโครงการเมื่อปี พ.ศ. 2558 โดย มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มจำนวนผู้ประกอบการให้มาก ขึ้นเพื่อทดแทนผู้ประกอบการภาคการเกษตรที่มี แนวโน้มลดจำนวนลง และผู้ประกอบการภาค เกษตรรุ่นใหม่เหล่านี้ถือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญใน การขับเคลื่อน SMEs ภาคเกษตรในอนาคต ซึ่ง เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพเครือข่ายการผลิต การตลาด และสามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ของผู้ประกอบการภาคเกษตรรุ่นใหม่ และพัฒนา ประสิทธิภาพกระบวนการผลิต การบริหารจัดการ การออกแบบผลิตภัณฑ์ การสร้างแบรนด์สินค้า และการตลาดของเครือข่ายผู้ประกอบการภาค เกษตร โดยพื้นที่เขต 2 ซึ่งประกอบไปด้วย 8 จังหวัด ได้แก่ ราชบุรี กาญจนบุรี นครปฐม ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร สุพรรณบุรี เป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็งทางด้านการเกษตร การ พัฒนาผลิตภัณฑ์ การตลาด เป็นต้น และสามารถมี ศักยภาพในการเป็นต้นแบบเพื่อนำไปขยายผลไป ยังวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอื่นๆ โดยการนำเอาการ พัฒนาองค์กรอัจฉริยะโดยมุ่งเน้นการเรียนรู้ให้มี การพัฒนาศักยภาพ และขีดความสามารถของคน ทำงานอย่างสม่ำเสมอ โดยคำนึงถึงองค์กร ระบบ งาน และคนทำงาน การพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กร อัจฉริยะได้นั้น ต้องมีกระบวนการบริหารที่มุ่งเน้นให้ องค์กรและบุคลากรมีกระบวนการทำงานที่เต็มไปด้วย ประสิทธิภาพ มีผลงานที่มีประสิทธิผล เชื่อม โยงกับการทำงานเป็นทีมเข้ากับกระบวนการเรียนรู้ ส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดศักยภาพของทีมงานในการพัฒนา ผลิตภัณฑ์ สร้างนวัตกรรม (บุญอนันต์, 2552)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาหารูปแบบการ จัดการความรู้สู่องค์กรอัจฉริยะสำหรับกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ เพื่อเป็นต้นแบบและ แนวปฏิบัติที่ดีไปยังวิสาหกิจชุมชนภาคเกษตรรุ่น ใหม่ และกลุ่มอื่นๆ ให้สามารถพัฒนาศักยภาพของ วิสาหกิจชุมชนของตนเองไปสู่การค้าเชิงพาณิชย์ที่ สามารถสร้างความมั่นคง และยั่งยืนต่อไปใน

อนาคตได้ มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษา 1) ข้อมูลเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ และองค์กรอัจฉริยะ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลวิสาหกิจชุมชนกับความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์กรอัจฉริยะ และ 4) สร้างและรับรองรูปแบบการจัดการความรู้สู่องค์กรอัจฉริยะสำหรับวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่

วิธีการศึกษา

จำนวนวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ยังไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน เนื่องจากอยู่ระหว่างการผลักดันให้มีการเพิ่มจำนวนวิสาหกิจชุมชนในแต่ละจังหวัดให้มากขึ้น ซึ่งในปัจจุบันมีวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่โดยเฉลี่ยจังหวัดละประมาณ 10-20 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ ในพื้นที่เขต 2 ทั้งหมด ซึ่งมีจำนวน 8 จังหวัด ได้แก่ 1) จังหวัดราชบุรี 2) จังหวัดกาญจนบุรี 3) จังหวัดนครปฐม 4) จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 5) จังหวัดเพชรบุรี 6) จังหวัดสมุทรสงคราม 7) จังหวัดสมุทรสาคร และ 8) จังหวัดสุพรรณบุรี โดยการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการสอบถามจากเกษตรอำเภอหรือเกษตรตำบลในพื้นที่นั้นๆ โดยเน้นกลุ่มที่มีศักยภาพ เข้มแข็ง จำนวนจังหวัดละ 15 คน รวม 120 คน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2560)

ในส่วนของการจัดการความรู้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ทฤษฎีและเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ Marquardt (1999); Probst et al. (2000); Kucza (2001); Turban et al. (2004) โกศล (2546) สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (2547) บดินทร์ (2547) และวิจารณ์ (2547) สรุปได้ว่า การจัดการความรู้แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) กำหนดรูปแบบและเป้าหมายความรู้ 2) การจัดหาและแสวงหาความรู้ทั้งจากภายในและภายนอก 3) กิจกรรมถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ 4) การจัดข้อมูล/เก็บรักษาความรู้/คลังความรู้ 5) การประเมินติดตามตรวจสอบหรือทบทวนความรู้

และ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วัฒนธรรมองค์กร 2) บุคลากร/ทีมงาน/ชุมชนนักปฏิบัติ 3) เทคโนโลยีและเครื่องมือในการสื่อสาร 4) การใช้ความรู้ และในส่วนขององค์กรอัจฉริยะ ตามแนวคิดของ Wiig (1999) และบุญอนันต์ (2552) ประกอบไปด้วย 1. จุดเน้น 4 ประการ (Four areas of emphasis for intelligent enterprises) ได้แก่ 1) การปฏิบัติงานที่ทันเวลาและแสดงศักยภาพขององค์กร 2) การยืดหยุ่นการบริหารที่มีความสัมพันธ์กับผู้บริโภคทั้งภายในและภายนอกองค์กร 3) การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) การมีนวัตกรรมที่สามารถสร้างความสำเร็จต่อองค์กร 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรอัจฉริยะ (Success Factors for Intelligent Behavior) ได้แก่ ความรู้และทรัพยากรในองค์กร โอกาส ความมั่นคงของบุคลากร และแรงจูงใจ 3. สิ่งสำคัญที่ทำให้เป็นองค์กรอัจฉริยะ (It is important for the enterprise to be intelligent) ได้แก่ การสร้างความคุ้นเคยใกล้ชิด การยอมรับ การเป็นผู้นำผลิตภัณฑ์ และการปฏิบัติงานอย่างเป็นเลิศ 4. ความสำเร็จขององค์กรทุกคนต้องปฏิบัติอย่างอัจฉริยะ (Enterprise success requires that everyone acts intelligently) ได้แก่ การเน้นประสิทธิภาพคนในองค์กร การเตรียมความพร้อมของคนในองค์กร การใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสม การแก้ไขปัญหาอย่างอัจฉริยะ และการตัดสินใจอย่างชัดเจน

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการความรู้และความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์กรอัจฉริยะแบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่ 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง 2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย และ 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด โดยคำนวณช่วงกว้างระหว่างขั้นจากสูตร (สุรินทร์, 2556) ได้ค่าเฉลี่ยและการแปลความหมายดังนี้ 1.00-1.80 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด 1.81-2.60 หมายถึง เห็นด้วยน้อย 2.61-3.40 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง 3.41-4.20 หมายถึง เห็นด้วยมาก และ 4.21-5.00 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

การหาคุณภาพของเครื่องมือโดยหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามจากแนวคิดทฤษฎีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรอบแนวคิดการวิจัยเพื่อรวบรวมข้อมูลต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ จากนั้นนำเครื่องมือเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน หาความเชื่อมั่น (Reliability) เพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปหาความเชื่อมั่น โดยนำแบบสอบถามไปทดสอบ (Try out) กับวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลมาหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์ตามวิธีของ (Cronbach's Alpha Coefficient) กับตัวแปรความคิดเห็นของวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ ได้ค่าความเชื่อมั่น การจัดการความรู้ ในส่วนของ ขั้นตอนการจัดการความรู้ 0.965 และได้ค่าองค์ประกอบของการจัดการความรู้ 0.974 และองค์การอัจฉริยะ 0.980 ซึ่งเป็นค่าที่สามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริงได้ สร้างรูปแบบการจัดการความรู้สู่องค์กรอัจฉริยะ สำหรับวิสาหกิจชุมชนภาคเกษตรรุ่นใหม่ และรับรองรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ เชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลและการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ กับการจัดการความรู้ของวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ องค์การอัจฉริยะของวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ ใช้ค่าสถิติไคสแควร์ (Chi-square) ทดสอบ สำหรับค่านัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ กำหนดไว้ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05, 0.01 (สุรินทร์, 2556)

ผลการศึกษา

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่

ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ส่วนมากเป็นเพศหญิง อายุตั้งแต่ 51 ปีขึ้นไป

สถานภาพ สมรส ระดับการศึกษาสูงสุด มัธยมศึกษา และเทียบเท่า ประเภทของวิสาหกิจชุมชนส่วนมาก ดำเนินกิจการประเภทด้านการผลิต จำนวนสมาชิก ในครอบครัวทั้งหมด 4-6 คน ผลการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ ซึ่งประเมินโดยเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร ที่ดำเนินการประเมินประจำปี และได้แจ้งให้แต่ละวิสาหกิจชุมชนทราบระดับการประเมิน การสอบถามกลุ่มวิสาหกิจเกษตรรุ่นใหม่ที่กำลังศึกษา มีระดับศักยภาพปานกลาง รายได้จากวิสาหกิจชุมชนต่ำกว่า 150,001 บาท/ปี รายจ่ายจากวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ยต่ำกว่า 100,001 บาท/ปี แหล่งเงินทุนในการดำเนินการวิสาหกิจชุมชน เป็นเงินทุนของตนเอง ประสบการณ์ในการทำวิสาหกิจชุมชน ส่วนใหญ่ 2-3 ปี

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้และองค์การอัจฉริยะของวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่

ภาพรวมการจัดการความรู้ (Table 1) (ขั้นตอนและ องค์ประกอบของการจัดการความรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.14) จัดอยู่ในระดับมาก ส่วนความคิดเห็นขั้นตอน และองค์ประกอบการจัดการความรู้วิสาหกิจชุมชน ในภาพรวม มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.10 และ 4.17) ตามลำดับ

ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์การอัจฉริยะของวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ ในภาพรวม (Table 2) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.38) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ด้าน ปัจจัยความสำเร็จขององค์กรที่ทุกคนต้องปฏิบัติอย่างอัจฉริยะ (ค่าเฉลี่ย 4.42)

ตอนที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกับการจัดการความรู้และความคิดเห็นในภาพรวมเกี่ยวกับองค์การอัจฉริยะ

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ กับการ

จัดการความรู้วิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ในภาพรวม (Table 3) ในด้าน เพศ ได้ค่า p-value = 0.014 และ ระดับการศึกษาได้ค่า p-value = 0.037 (ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05) ผลสรุปคือ เพศ และระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นของการจัดการความรู้ของวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ในภาพรวม

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ กับความคิดเห็นที่มีต่อองค์กรอัจฉริยะของวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ในภาพรวม (Table 4) ในด้านรายได้ ได้ค่า p-value = 0.045 (ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05) ผลสรุปคือ รายได้มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นที่มีต่อองค์กรอัจฉริยะของวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่

Table 1 Mean and standard deviation about knowledge management of young smart farming community enterprise

(n=120)

Knowledge Management	$\bar{x}$	S.D.	Level of Opinion
Processes			
Knowledge goals	4.11	0.507	High
Knowledge development	4.22	0.520	Highest
Knowledge transferring and sharing	4.18	0.587	High
Knowledge preservation	3.90	0.696	High
Knowledge evaluation/review	4.09	0.582	High
The overall of processes	4.10	0.480	High
Elements			
Organization culture	3.90	0.513	High
Community of practice: CoPs	4.40	0.457	Highest
Technology and communication devices	3.97	0.672	High
Knowledge usage	4.33	0.541	Highest
The overall of elements	4.17	0.432	High

Table 2 Mean and standard deviation about opinion about intelligent community enterprise

(n=120)

Intelligent enterprise	$\bar{x}$	S.D.	Level of Opinion
Four Areas of Emphasis for intelligent enterprise	4.35	0.473	Highest
Success factors for intelligent behavior	4.34	0.511	Highest
It is important for the enterprise to be intelligent	4.40	0.506	Highest
Enterprise success requires that everyone acts intelligent	4.42	0.530	Highest
Grand mean	4.38	0.448	Highest

Table 3 Hypotheses testing between the operation of young smart farming community enterprise and the overall of knowledge management

(n=120)

Operation of young smart farming community enterprise	The overall of opinion of knowledge management		
	χ^2	p-value	meaning
1. Gender	6.016	0.014*	significant
2. Age	3.651	0.161	Non-significant
3. Marital status	0.758	0.684	Non-significant
4. Educational level	6.613	0.037*	significant
5. Potential evaluation of community enterprises	3.140	0.280	Non-significant
6. Income	—	0.281	Non-significant
7. Expense	0.472	0.790	Non-significant
8. Experiences in community enterprise	0.725	0.696	Non-significant

* Significant level at 0.05

Table 4 Hypotheses testing between the operation of young smart farming community enterprise and the overall of intelligent enterprise

(n=120)

Operation of young smart farming community enterprise	The overall of opinion of intelligent enterprise		
	χ^2	p-value	meaning
1. Gender	0.691	0.406	Non-significant
2. Age	1.800	0.407	Non-significant
3. Marital status	1.783	0.410	Non-significant
4. Educational level	4.406	0.110	Non-significant
5. Potential evaluation of community enterprises	0.123	0.941	Non-significant
6. Income	6.196	0.045*	Significant
7. Expense	3.778	0.151	Non-significant
8. Experiences in community enterprise	0.872	0.647	Non-significant

* Significant level at 0.05

ตอนที่ 4 สร้างและรับรองรูปแบบการจัดการความรู้สู่องค์กรอัจฉริยะสำหรับวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่

รูปแบบการจัดการความรู้สู่องค์กรอัจฉริยะสำหรับวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่พัฒนาจากการสังเคราะห์จากทฤษฎีและ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้น ได้นำไปสอบถามความคิดเห็นจากประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อนำมาสร้างเป็นโมเดลการจัดการความรู้ ซึ่งสรุปว่า วิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่เห็นด้วยกับองค์ประกอบและขั้นตอนดังนี้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งหากวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่

ต้องการพัฒนาให้เป็นองค์กรอัจฉริยะนั้น ควรต้องจัดเตรียมดังนี้ การจัดการความรู้ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) กำหนดรูปแบบและเป้าหมายความรู้ 2) การจัดหาและแสวงหาความรู้ทั้งจากภายในและภายนอก 3) กิจกรรมถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ 4) การจัดข้อมูล/เก็บรักษาความรู้/คลังความรู้ 5) การประเมินติดตามตรวจสอบหรือทบทวนความรู้ และ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วัฒนธรรมองค์กร 2) บุคลากร/ทีมงาน/ชุมชนนักปฏิบัติ 3) เทคโนโลยีและเครื่องมือในการสื่อสาร 4) การใช้ความรู้ และในส่วนขององค์กรอัจฉริยะประกอบไปด้วย 1. จุดเน้น 4 ประการ 2. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเป็นองค์กรอัจฉริยะ 3. สิ่งสำคัญที่ทำให้เป็นองค์กรอัจฉริยะ 4. ความสำเร็จขององค์กรทุกคนต้องปฏิบัติอย่างอัจฉริยะ

โดยผลการรับรองรูปแบบการจัดการ

ความรู้ (Figure 1) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านพบว่า มีความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการความรู้สู่องค์กรอัจฉริยะสำหรับวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.74)

วิจารณ์

ความคิดเห็นของวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่เกี่ยวกับองค์กรอัจฉริยะ จัดอยู่ในระดับความคิดเห็นมากที่สุด ในส่วนของจุดเน้น 4 ประการ ได้แก่ 1) การปฏิบัติงานที่ทันเวลาและแสดงศักยภาพขององค์กร 2) การยึดการบริหารที่มีความสัมพันธ์กับผู้บริโภคทั้งภายในและภายนอกองค์กร 3) การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) การมีนวัตกรรมที่สามารถสร้างความสำเร็จต่อองค์กร และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเป็นองค์กร

Figure 1 The knowledge management model toward intelligent enterprise for young smart farming community enterprise

อัจฉริยะ จัดอยู่ในระดับความคิดเห็นมากที่สุด และ สิ่งสำคัญที่ทำให้เป็นองค์กรอัจฉริยะ เช่น ความคุ้นเคยกันในองค์กร การยอมรับซึ่งกันและกัน การเป็นผู้นำผลิตภัณฑ์ เป็นต้น และความสำเร็จขององค์กร ที่ทุกคนต้องปฏิบัติให้เป็นองค์กรอัจฉริยะ เช่น การตัดสินใจอย่างชัดเจนของผู้นำและสมาชิก การแก้ไขปัญหาอย่างอัจฉริยะ เป็นต้น จัดอยู่ในระดับความคิดเห็นมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า วิสาหกิจชุมชน เกษตรรุ่นใหม่เห็นด้วยกับการเป็นองค์กรอัจฉริยะ สอดคล้องกับแนวคิดวิถีแห่งองค์กรอัจฉริยะโดยการ บริหารสู่องค์กรอัจฉริยะต้องอาศัยทุกคนใน วิสาหกิจชุมชนที่ปฏิบัติงานอย่างเต็มใจและเต็ม ความสามารถอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ จนเกิด เป็นชุมชนที่ทำงานร่วมกันเป็นทีมและปฏิบัติงาน อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตัดสินใจและแก้ ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิด ของวิจารณ์ (2547) ที่เสนอกรอบแนวคิดการพัฒนา องค์กรไปสู่องค์กรอัจฉริยะโดยใช้เทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารเป็นตัวช่วยต่อการ จัดการความรู้ เพื่อเป็นเครื่องมือช่วยในการพัฒนา งานควบคู่ไปกับการดูดซับความรู้ สร้างความรู้ ใช้ ความรู้และยกระดับความรู้ ได้แก่ การจัดการ เอกสาร คลังสารสนเทศ เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เทคโนโลยีเพื่อการค้นหา และการสร้างความรู้ และ เทคโนโลยีเพื่อการจัดการ คลังความรู้

ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับระดับ ความคิดเห็นด้านการจัดการความรู้วิสาหกิจชุมชน เกษตรรุ่นใหม่ในภาพรวม สอดคล้องกับงานวิจัย ของ พัทธราวุธ (2559) ที่ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้และพฤติกรรมเกี่ยวกับการ จัดการความรู้ของเกษตรกรจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การจัดการความรู้ของเกษตรกร

รายได้เฉลี่ยจากการดำเนินงานวิสาหกิจ ชุมชนมีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์กรอัจฉริยะของวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ ในภาพรวม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธราวุธ (2560) ที่ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูก ยางพารา อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง พบว่า ราย ได้ที่แตกต่างกันมีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับ คุณภาพชีวิตที่แตกต่างกันในด้านครอบครัว ชีวิต การทำงาน ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และด้าน

ภาพรวม แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมุ่งเน้นและให้ ความสำคัญเกี่ยวกับการสร้างรายได้ ให้แก่วิสาหกิจ ชุมชนเกษตรรุ่นใหม่สามารถพัฒนาไปสู่องค์กร อัจฉริยะ รวมทั้งควรพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการพัฒนาคนเป็นหัวใจ สำคัญเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้เป็นองค์กร อัจฉริยะ หรือพร้อมรับกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นใน ปัจจุบันและการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

สรุปและข้อเสนอแนะ

รูปแบบการจัดการความรู้สู่องค์กร อัจฉริยะสำหรับวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนให้ไปสู่องค์กรอัจฉริยะ โดยการ พัฒนาศักยภาพของคน/กลุ่ม และการพัฒนา ศักยภาพขององค์กรควรควบคู่กัน ประกอบกับ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ และมีนวัตกรรม เพื่อให้สามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้นและแข่งขันได้ใน อนาคต อย่างไรก็ตาม การนำรูปแบบการจัดการ ความรู้ไปใช้ควรคำนึงถึงบริบทของวิสาหกิจชุมชน และสามารถนำไปประยุกต์ให้มีความเหมาะสมกับ แต่ละวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้เกิดการยอมรับของ คนในวิสาหกิจชุมชน และเพื่อให้เกิดความสำเร็จใน การดำเนินกิจการของวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2560. จำนวนประชากร วิสาหกิจชุมชนเขต 2. แหล่งข้อมูล: www.doae.go.th ค้นเมื่อ 30 กุมภาพันธ์ 2560.
- เกษมพร พวงประยงค์. 2554. แนวทางการพัฒนา วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ จังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ปริญญา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย ศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- โกศล ดีศีลธรรม. 2546. การจัดการความรู้แห่งโลก ธุรกิจใหม่. สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์ และ เทคโนโลยีแห่งชาติ กระทรวง วิทยาศาสตร์, ปทุมธานี.

- จันทนา พงศ์สิทธิกาญจนา. 2556. ตัวแบบการจัดการเพื่อการบรรลุยุทธศาสตร์วิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครปฐม. วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์. 12 : 8-21.
- จิรพร มหาอินทร์ และคณะ. 2554. การดำเนินงานและส่งเสริมศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกาย จังหวัดปทุมธานี. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. แหล่งข้อมูล: https://repository.rmutp.ac.th/bitstream/handle/123456789/1201/Bus_55_12.pdf?sequence=1&isAllowed=y ค้นเมื่อ 2 กันยายน 2561.
- พัชรวดี ศรีบุญเรือง. 2553. การพัฒนารูปแบบการแบ่งปันความรู้ด้วยวิธีผสมผสานโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์เอไอซีเพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันของนักเรียนแกนนำ อย. น้อย. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุสิตบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- พัชรวดี ศรีบุญเรือง. 2556. การใช้สื่อสังคมออนไลน์และอินเทอร์เน็ตบนมือถือของวิสาหกิจชุมชนในกรุงเทพมหานคร. วารสารเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม. 3:8-15.
- พัชรวดี ศรีบุญเรือง. 2559. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้และพฤติกรรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของเกษตรกรจังหวัดสุพรรณบุรี. แก่นเกษตร. 44 . 615-622.
- พัชรวดี ศรีบุญเรือง. 2560. ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราอำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง. เกษตรพระจอมเกล้า. 37.15-22.
- วิจารณ์ พานิช. 2547. การจัดการความรู้. แหล่งข้อมูล: http://www.dopa.go.th/iad/km/km_des.html. ค้นเมื่อ 18 กรกฎาคม 2559.
- บดินทร์ วิจารณ์. 2547. การจัดการความรู้สู่ปัญญาปฏิบัติ. เอ็กซ์เปอร์เน็ท, กรุงเทพฯ
- บุญอนันต์ พิณภัทรชัย. 2552. องค์การกับการจัดการความรู้: ศักยภาพของการที่ประสบความสำเร็จในภาคธุรกิจ. วารสารพัฒนาสังคม นิธดา. 49: 127-157.
- สุรินทร์ นิยมางกูร. 2556. ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์และสถิติ. โรงพิมพ์ฐานบัณฑิต, กรุงเทพฯ.
- สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม. 2547. การจัดการความรู้คืออะไร. แหล่งข้อมูล: http://www.kmi.trf.or.th/AboutKM/About_KM.pdf. ค้นเมื่อ 5 มกราคม 2559.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2560. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12. แหล่งข้อมูล: http://www.nesdb.go.th/main.php?filename=develop_issue. ค้นเมื่อ 30 มกราคม 2560.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2560. ทิศทางการทำงานของแรงงานไทย. แหล่งข้อมูล: http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/citizen/news/news_ifsdirect.jsp. ค้นเมื่อ 9 กรกฎาคม 2560.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2561. ประชากรไทยที่ทำงานด้านเกษตรกรรม. แหล่งข้อมูล: <http://www.nso.go.th/sites/2014/>. ค้นเมื่อ 4 มกราคม 2562.
- Kucza, T. 2001. Knowledge management process model. Available: <http://www.vii.fi/inf/pdf/publications/2001/P455.pdf>. Access Mar. 20, 2015.
- Marquardt, M. 1999. Building the Learning Organization. McGraw-Hill, New York:
- Probst, G., Raub, S., and Romhardt, K. 2000. Managing Knowledge : Building blocks for success. West Sussex John Wiley and Sons, England
- Turban et al. 2004. Information Technology for Management: Transforming Organizations in the Digital Economy. John Wiley & Sons, New Jersey:
- Wiig M. Karl. 1999. The Intelligent Enterprise and Knowledge Management. Knowledge Research Institute, Inc., Texas